

Suomalaisten henkinen kriisinkestävyys

Huolenaiheet ja turvallisuutta tuovat tekijät koronakriisissä

Raportti 8.4.2020

Hanna Salomäki, hanna.salomaki@evl.fi

Kirkon tutkimuskeskus ¹

Raportin keskeiset havainnot

- Suomalaisten suurimmat huolenaiheet liittyvät terveyteen ja talouteen. Yli puolet (55 %) kokee paljon kuormitusta huolesta omasta tai läheisen terveydestä. Kaksi viidestä on huolissaan taloudellisesta toimeentulosta (39 %). Suurimpiin huolenaiheisiin liittyy myös huoli terveydenhoidon henkilökunnasta (52 %) ja taloudellisesta lamasta (46 %).
- Naiset ovat miehiä kuormittuneempia koronakriisiin liittyvistä huolenaiheista. Eri ikäryhmistä huolenaiheita on eniten alle 30-vuotiailla ja vähiten yli 70-vuotiailla. Yksinhuoltajat ovat muita kuormittuneempia.
- Valtaosa esitetyistä huolenaiheista oli sellaisia, joissa ainakin kolmannes suomalaisista kokee erittäin paljon tai paljon kuormitusta. Koronakriisin aiheuttama kuormittuminen on hyvin moniulotteista: siihen kytkeytyy pelkoa sairastumisesta ja kuolemasta, taloudesta ja erilaisista yhteiskunnallista kysymyksistä.
- Palvelevan puhelimen yhteydenotot kasvoivat huomattavasti maaliskuussa. Keskustelunaiheissa korostui ajankohtaisen kriisin teema: Palvelemaan puhelimeen maaliskuussa tulleista puheluista 16 % koski tätä aihepiiriä (5 % soitoista vuonna 2019).
- Suomalaiset kokivat terveysviranomaisilla olevan tärkeä rooli turvallisuuden tunteen rakentumisessa (80 %). Myös perhe, suku, ystävät ja läheiset korostuivat turvallisuuden antajana koronakriisissä. Perheen ja suvun rooli korostuu varsinkin yli 70-vuotiailla naisilla. Alle 30-vuotiaat naiset korostavat sosiaalisten suhteiden roolia selvästi saman ikäisiä miehiä enemmän.
- Luottamus toisiin ihmisiin auttaa kriisissä. Lähes yhdeksän kymmenestä suomalaisesta ilmoitti olevansa itse tarvittaessa valmiita auttamaan muita ja uskoi saavansa itse apua. Lähes neljä viidestä suomalaisesta katsoi, että heillä oli ystäviä, joiden kanssa heillä oli mahdollisuus puhua huolistaan.
- Suomalaiset pitivät tärkeinä erityisesti seurakuntien tarjoamaa asiointiapua (83 %), tukea vähävaraisille perheille (83 %) ja seurakuntien tarjoamaa ruoka-apua (80 %). Tätä apua arvostivat myös ne, jotka eivät kuulu uskonnollisiin yhteisöihin.

1. Tausta

Koronakriisin jatkuessa Suomessa on noussut esiin tarve saada tietoa suomalaisten henkisestä kriisinkestämisestä. Turvallisuuskomitean määritelmän mukaan henkisellä kriisinkestävyydellä tarkoitetaan ”yksilöiden, yhteisöjen ja yhteiskunnan sekä kansakunnan kykyä kestää kriisitilanteiden aiheuttamat henkiset paineet ja selviytyä niiden vaikutuksilta”. Hyvä henkinen kriisinkestävyys edistää kriiseistä toipumista.² Yhteiskunnan kriisinkestokyky perustuu järjestelmien kykyyn toimia häiriötilanteissa ja

¹ Tilastoajat ja kuvat Kimmo Ketola, Veli-Matti Salminen ja Nina Talola.

² Elintärkeät toiminnot 2020.

varautua niihin sekä yksilöiden henkiseen kestävyYTEEN.³ Se, miten turvallisuutta uhkaavat ilmiöt koetaan, on osa sisäistä turvallisuutta.⁴

Liikkumisrajoitukset, lomautukset, huoli sairastumisesta ja läheisistä kuormittavat suomalaisia. Monet ovat menettäneet elinkeinonsa. Kuormittavuutta lisäävät taudin arvaamattomuus ja epävarmuus siitä, miten kauan poikkeusolot tulevat jatkumaan. Joidenkin kartoitusten mukaan kriisin ensimmäisinä viikkoina suomalaisten kriisinkestävyys on ollut varsin hyvää. Samalla kuitenkin mielenterveyssyistä aiheutuneet sairaspotilaat ovat lisääntyneet maaliskuun 2020 aikana huomattavasti. Epidemian arvioidaan pahentavan mielenterveysongelmista kärsivien tilannetta normaalien tukiverkkojen puuttuessa.⁵ Lapsi- ja perhejärjestöt ovat kiinnittäneet huomiota siihen, että lastensuojelun tarve voi kasvaa kriisin aikana. Huolta aiheuttavat vähävaraisten lapsiperheiden pärjääminen, perheväkivallan ja päihteiden käytön lisääntyminen, vanhempien psyykkisten ongelmien lisääntyminen sekä tapaamisriitojen paheneminen. Lastensuojelun palveluiden parissa on 73 000 lasta, ja määrän odotetaan kasvavan kriisiin liittyvien haasteiden kasvaessa.⁶ Poliisin kotihälytysten on raportoitu maaliskuun 2020 aikana lisääntyneen.

Muiden tahojen rinnalla uskonnollisilla yhteisöillä on tärkeä rooli avun antamisessa ja toivon ylläpitämisessä. Uskontojohtajat ovat yhdessä vedonneet viranomaisten ohjeiden ja suositusten noudattamiseen. Luterilainen kirkko antaa keskusteluapua puhelimitse ja verkon kautta. Ortodoksinen kirkko on avannut valtakunnallisen kriisipuhelimen. Seurakuntien työntekijät ovat käytettävissä keskusteluapua varten, ja seurakunnat antavat ruoka-apua ja muita diakonia-avustuksia tavanomaista enemmän. Seurakunnat ovat aloittaneet yhteistä ruoka-aputoimintaa myös kunnan ja kaupungin kanssa. Esimerkiksi Helsingissä Helsingin seurakuntayhtymä ja kaupunki toteuttavat yhdessä ruoka-avun jakamista.⁷

Helsingin juutalainen seurakunta tarjoaa myös keskusteluapua ja on perustanut uusia verkossa toimivia keskusteluryhmiä. Seurakunta on ottanut yhteyttä vanhempiin jäseniinsä ja antanut myös asiointiapua jäsenilleen. Myös islamilaiset yhteisöt ja järjestöt ovat järjestäneet tukitoimintaa sähköisesti. Rukouksia on järjestetty verkossa. Uskonnolliset yhteisöt ovat myös varautuneet lisääntyneeseen hautajaisten määrään. Kriittinen tekijä ei tällä hetkellä välttämättä ole vainajien määrän lisääntyminen, vaan henkilöstön sairastuminen.⁸

2. Tutkimuksen tavoite ja käytetyt aineistot

Kirkon tutkimuskeskus vastaa suomalaisten henkistä kriisinkestävyyttä koskevaan tiedontarpeeseen kokoamalla aiheeseen liittyvää tietoa suomalaisilta, Suomen evankelis-luterilaisen kirkon toimijoilta sekä muiden uskonnollisten yhteisöjen edustajilta.

Tämä raportti vastaa seuraaviin kysymyksiin:

- 1) Mitkä ovat suomalaisten merkittävimmät huolenaiheet?
- 2) Minkä tahojen suomalaiset kokevat tuovan turvaa koronakriisissä?
- 3) Missä määrin suomalaiset kokevat saavansa apua läheisiltään?
- 4) Kuinka tärkeänä suomalaiset pitävät luterilaisen kirkon tarjoamia toimintoja kriisin aikana?

³ Hyvä elämä, turvallinen arki 2017, 27.

⁴ Hyvä elämä, turvallinen arki 2017, 11.

⁵ Ks. esim. Mielenterveyssyistä määrättyjen sairauslomapäivien ja lyhytpsykoterapialähetteen määrä kasvaa nyt vauhdilla 2020.

⁶ Lapsilla on oikeus suojeluun ja huolenpitoon poikkeusoloissakin 2020.

⁷ Suomen uskontojohtajat: Kriisin keskellä turvamme on Korkeimman suoja 2020; Uskonnolliset yhteisöt tarjoavat monipuolista kriisiapua 2020.

⁸ Uskonnolliset yhteisöt tarjoavat monipuolista kriisiapua 2020; Uskonnolliset yhteisöt varautuvat lisääntyviin hautauksiin 2020.

Aineistona on käytetty seuraavia lähteitä:

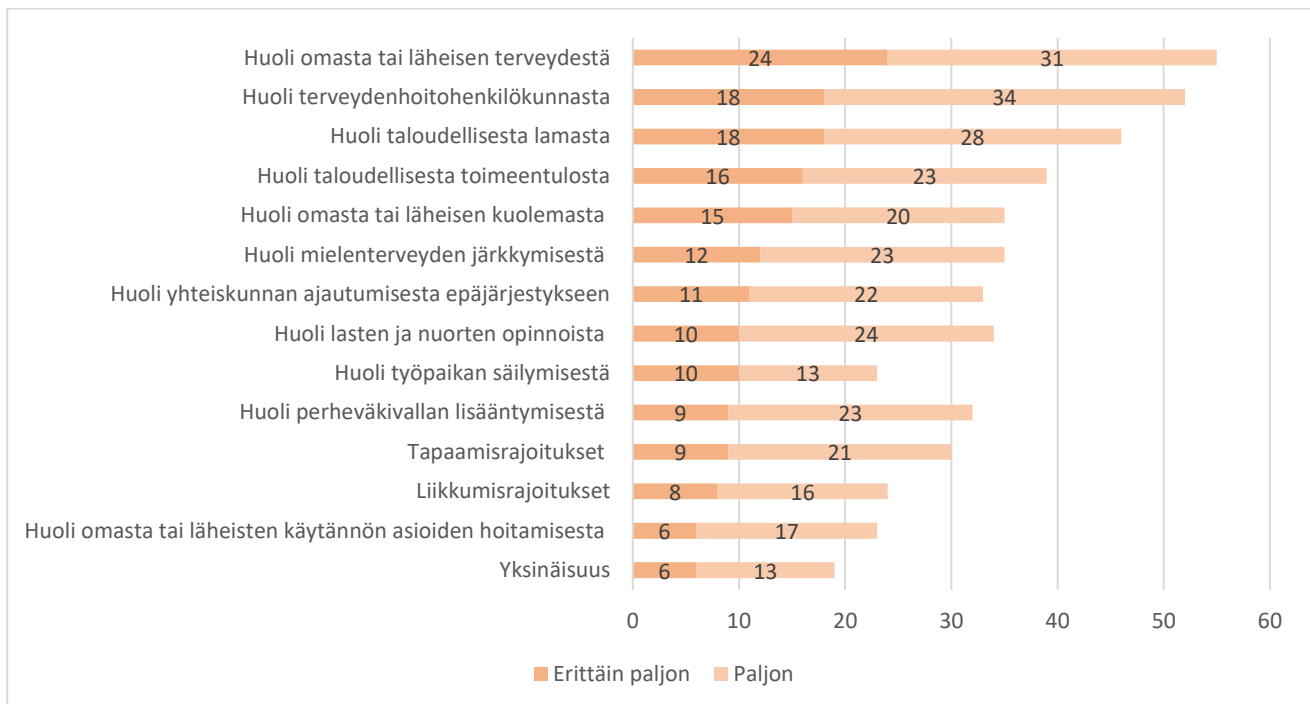
- Suomalaisille suunnattu kysely, jonka teemana on suomalaisten kokemus kuormitus, heidän sosiaaliset verkostonsa ja kokemukset avunsaannista sekä odotukset kriisin selviämisestä. Kyselytutkimuksen toteutti Kirkon tutkimuskeskuksen toimeksiannosta Kantar Oy ja sen aineisto kerättiin 3.-5.4.2020. Tutkimukseen osallistui 1 242 suomalaista.
- Palvelevaan puhelimeen maaliskuussa tulleiden yhteydenottojen aineisto (lukumäärät ja keskusteluiden aihealueuokitukset).
- Luterilaisen kirkon toimintatilastot (www.kirkontilastot.fi)

3. Suomalaisten huolenaiheet

Suomalaisille suunnatussa kyselyssä vastaajilta selvitettiin, missä määrin he kokivat erilaisten koronakriisiin liittyvien asioiden kuormittavan heitä. Suomalaisten yleisimmät huolenaiheet koskivat terveyttä. Yli puolet suomalaisista (55 %) koki erittäin paljon tai paljon huolta omasta tai läheisen terveydestä. Joka neljäs katsoi sen kuormittavan erittäin paljon. Oma tai läheisen terveys aiheutti erittäin paljon huolta 29 prosentille naisista ja 19 prosentille miehistä.

Suomalaiset olivat myös varsin huolestuneita terveydenhoitohenkilökunnan tilanteesta. Enemmistö suomalaisista (52 %) koki erittäin paljon tai paljon huolta terveydenhoitohenkilökunnasta. Eniten huolta aiheuttaviin aiheisiin sijoittui siis henkilökohtaista huolta mutta myös huolta muista ihmisistä ja ammattikunnan tilanteesta.

Kuvio 1. Suomalaisten kokemukset koronakriisiin liittyvästä kuormituksesta eri aihealueilla. Kysely suomalaisille 2020, N=1 242, prosenttiosuudet.



Myös talouteen liittyvät kysymykset nousivat suomalaisten huolilistan kärkipäähän. Lähes puolet suomalaisista (46 %) koki huolen taloudellisesta lamasta kuormittavana. Kaksi viidestä (39 %) koki kuormitusta taloudellisesta toimeentulosta. Talouteen liittyvät huolet koskivat sekä omaa tilannetta että yleistä yhteiskunnallista tilannetta.

Joka kolmas suomalainen (35 %) koki, että huoli omasta tai läheisen kuolemasta kuormittaa erittäin paljon tai paljon tällä hetkellä. Kuolemaan liittyvä pelko oli laajasti jaettu kokemus, sillä vain seitsemän prosenttia ilmoitti, että huoli omasta tai läheisen kuolemasta ei lainkaan kuormittanut. Naiset näyttäytyivät kyselyssä miehiä kuormittuneempina. Huolen kuolemasta koki erittäin paljon kuormittavana tekijänä viidennes naisista (21 %), mutta miehistä alle kymmenesosa (8 %).

Kolmannes suomalaisista myös koki huolen ihmisten mielenterveyden järkkymisestä tuottavan heille kuormitusta. Tästä kantoivat eniten huolta naiset (44 %), 60–69-vuotiaat (41 %) ja alle 30-vuotiaat (39 %). Eri elämänvaiheista korostuivat yksinhuoltajat (44 %) ja yksin asuvat (39 %). Niin ikään kolmannes (33 %) oli huolissaan yhteiskunnan ajautumisesta epäjärjestykseen. Siitä olivat eniten huolissaan naiset (37 %), alle 30-vuotiaat (38 %) ja 30–39-vuotiaat (37 %)

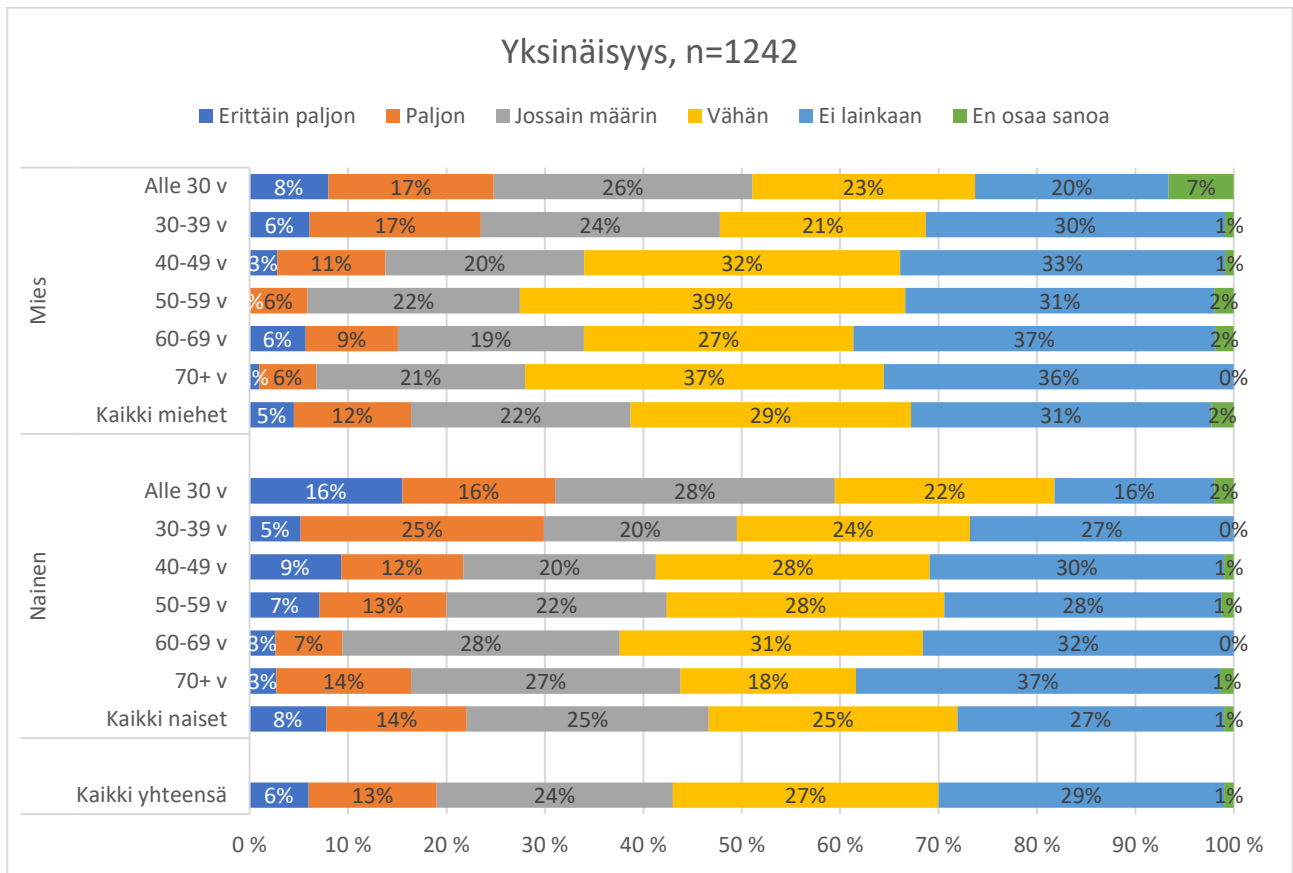
Kolmannes (32 %) oli myös huolissaan perheväkivallan lisääntymisestä. Muita useammin tämä kuormitti naisia (39 %), alle 30-vuotiaita (38 %) ja yksinhuoltajia (51 %). Koronakriisi vaikuttaa myös koulunkäyntiin ja opiskeluun. Joka kolmas vastaaja (35 %) näki tämän huolestuttavan heitä paljon.

Vähiten suomalaisia kysymyksessä olleista vaihtoehtoista huolettivat työpaikan menettäminen ja yksinäisyys. Runsas kolmannes suomalaisista (37 %) vastasi, ettei työpaikan menettäminen huolestuta heitä lainkaan. Runsas neljännes (29 %) ilmoitti, että yksinäisyys ei kuormita heitä lainkaan.

Ikä ja elämänvaihe

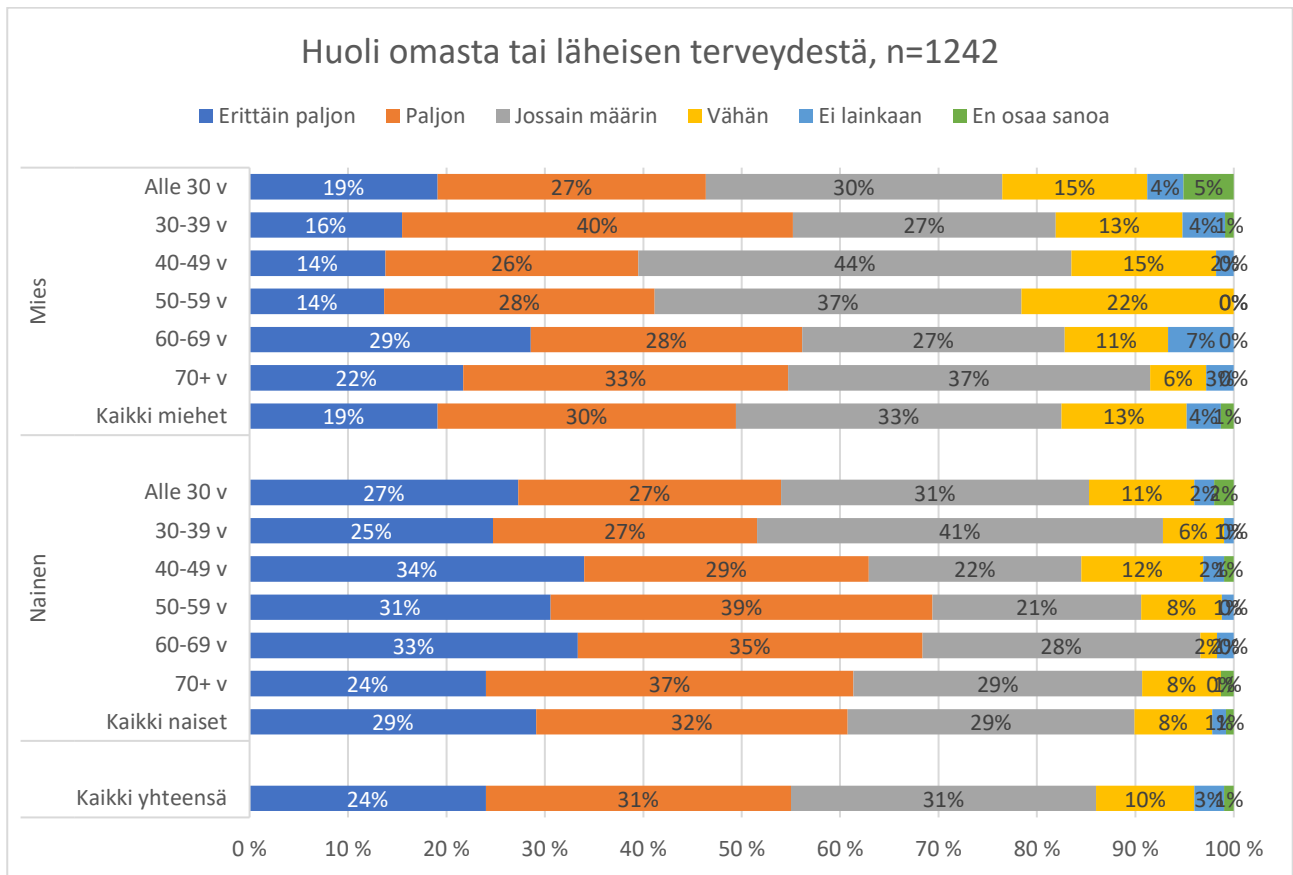
Kuormittavat tekijät koetaan eri tavoin eri ikäryhmissä ja eri elämänvaiheissa. Alle 30-vuotiaat kokevat eniten kuormitusta eri aihealueilla. Erityisesti *huoli taloudellisesta toimeentulosta*, *huoli omasta tai läheisen kuolemasta*, *huoli työpaikan säilymisestä* ja *yksinäisyys* ovat alle 30-vuotiaita kuormittavia tekijöitä. Vain viidennes alle 30-vuotiaista miehistä katsoo, että yksinäisyys ei kuormita heitä lainkaan. Nuorten naisten kohdalla osuus on vielä pienempi (16 %). Vanhusten yksinäisyys on ollut paljon esillä julkisessa keskustelussa, mutta kyselyn mukaan yli 70-vuotiaista naisissa (37 %) ja miehissä (36 %) oli eniten niitä, jotka eivät lainkaan ole kokeneet yksinäisyyttä kuormittavaksi koronakriisin yhteydessä.

Kuvio 2. Yksinäisyys kuormittavana tekijänä koronavakiisissä eri ikäryhmissä. Kysely suomalaisille (N=1 242), prosentiosuudet.



Yli 70-vuotiaat ovat vähiten kuormittuneita kyselyssä mainituista teemoista. Heillä korostuvat lähinnä *huoli terveydenhoitohenkilökunnasta, huoli omasta tai läheisen terveydestä* sekä *huoli lasten ja nuorten opinnoista*. Yli 70-vuotiaat naiset olivat jossain määrin miehiä huolestuneempia omasta tai läheisen terveydestä.

Kuvio 3. Huoli omasta tai läheisen terveydestä kuormittavana tekijänä koronakriisissä eri ikäryhmissä. Kysely suomalaisille (N=1 242), prosenttiosuudet.



Eri elämänvaiheista eniten kuormitusta koronakriisin aikana ovat kokeneet yksinhuoltajat. Luetelluista tekijöistä valtaosa (11/14) oli sellaisia, joissa yksinhuoltajat kokivat enemmän kuormittavuutta kuin muissa elämänvaiheissa elävät. Yksinhuoltajilla korostuivat erityisesti *huoli lasten ja nuorten opinnoista, huoli taloudellisesta toimeentulosta, huoli perheväkivallan lisääntymisestä* sekä *yksinäisyys*. Kahden vanhemman lapsiperheissä korostuivat erityisesti *huoli taloudellisesta toimeentulosta* ja *huoli lasten ja nuorten opinnoista*.

Yksin asuvilla korostuivat hieman enemmän *huoli taloudellisesta lamasta* ja *huoli ihmisten mielenterveyden järkkymisestä*, mutta odotettua vähemmän esimerkiksi *yksinäisyys*. Kotona vanhempien luona asuvilla korostui varsin moni kuormitustekijä, mutta tämän selittänee ikä, sillä kyseinen ryhmä koostuu pääosin alle 30-vuotiaista.

Asuinpaikka ja tulotaso

Huhtikuun 2020 alussa, jolloin kysely toteutettiin, koronatartuntoja oli selvästi eniten Uudellamaalla ja Uusimaa oli myös eristetty liikkumisrajoituksilla muusta Suomesta. Uudellamaalla asuvilla korostuivat hieman muita alueita enemmän *liikkumisrajoitukset* ja *huoli ihmisten mielenterveyden järkkymisestä*. Tämän lisäksi pääkaupunkiseudulla korostuivat *tapaamisrajoitukset* ja *yksinäisyys*. Länsi-Suomen alueen asukkailla korostuivat hieman muita enemmän *huoli omasta tai läheisten käytännön asioiden hoitamisesta* (esim. *kaupassakäynti*) sekä *huoli työpaikan säilymisestä*.

Myös tulotaso (kotitalouden bruttotulot/vuosi) vaikutti siihen, mitkä tekijät koettiin eniten kuormittavina. Pienituloisimmilla eli alle 20 000 euron vuosituloilla elävillä korostuivat kuormitustekijöinä lähinnä *huoli*

taloudellisesta toimeentulosta ja yksinäisyys. Eniten erilaiset kuormitustekijät (9/14) korostuivat toiseksi pienimmillä vuosituloilla (20 000–35 000 euroa) elävät. Heillä korostuivat varsinkin *huoli yhteiskunnan ajautumisesta epäjärjestykseen, tapaamis- ja liikkumisrajoitukset sekä yksinäisyys.* Suurituloisempia (85 000–100 000 euroa) kuormittaa erityisesti *huoli taloudellisesta lamasta.*

Kokonaisuudessaan suomalaisten huolenaiheita voidaan kuvata poikkeuksellisen monialaisiksi. Osa huolenaiheista liittyy suoraan epidemian aiheuttamaan terveyshuoleen: huolissaan oltiin omasta ja läheisten sairastumisesta ja kuolemasta. Kyselyä tehtäessä suomalaisia oli kuollut 28. (Tilanne 5.4.2020). Suomessa eletään edelleen epidemian alkuvaihetta, mutta tietoisuus siitä, miten suuriksi kuolleiden määrät ovat nousseet Euroopassakin, on tuonut kuoleman mahdollisuuden varsin todelliseksi.

Teemat, joista ainakin kolmannes suomalaisista koki huolta, ulottuvat hyvin monille erilaisille aihealueille. Tähän joukkoon kuului useita erilaisia yhteiskunnallisia kysymyksiä, kuten lama tai yhteiskunnan ajautuminen epäjärjestykseen. Liikkumisen ja kokoontumiseen liittyvät rajoitukset ovat vaikuttaneet monen suomalaisen toimeentuloon, ja koronakriisi on saattanut ajaa myös oman toimeentulon menettämiseen. Myös mielenterveyttä ja perheväkivaltaa koskevat teemat nousivat huolenaiheiksi. Yksinäisyys ei esitetyllä aihelistalla noussut korkealle, mutta viidennes näki myös sen kuormittavana.

Keskusteluavussa esiin nousevat huolenaiheet

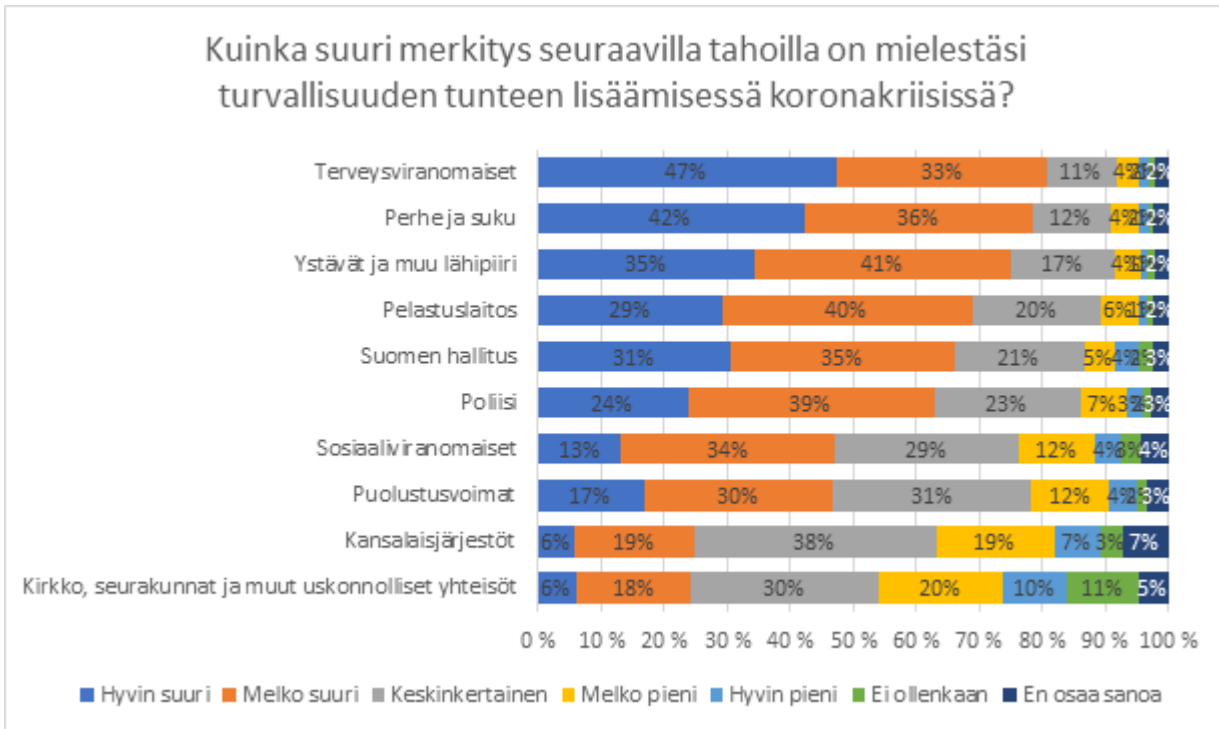
Koronakriisi on huomattavasti nostanut luterilaisen kirkon organisoiman keskusteluavun yhteydenottomääriä. Vuonna 2019 Keskusteluavun puhelimesta käytiin 49 700 keskustelua ja chatissa yli 5 300 keskustelua. Yksinomaan maaliskuussa 2020 keskustelujen määrä oli 2 800, joka oli huomattavasti korkeampi luku kuin normaalitilassa. Valtaosa keskusteluista tapahtuu puhelimitse. Tämän ohella myös kirkon diakoniatyön kautta kanavoitunut keskusteluapu puhelimen ja verkon välityksellä lisääntyi huomattavasti.

Vuosien 2019 ja maaliskuun 2020 Palvelevan puhelimen puhelinkeskustelujen aihevertailu osoittaa koronakriisin vaikutukset yhteydenottojen aiheisiin. Ajankohtaiset aiheet (16 %) korostuvat huomattavasti verrattaessa maaliskuun 2020 yhteydenottojen aiheita viime vuoteen (5 %). Aiheluokituksessa tämän otsikon alle rekisteröidään ajankohtaiset kriisit. Sairaus ja kuolema yhteydenottojen aiheina olivat kriisin alkuvaiheessa edustettuna melko samansuuruisella osuudella kuin viime vuonna. Myös chat-keskusteluissa ajankohtaiset aiheet (5 %) olivat viime vuotta useammin (1 %) keskustelunaiheina. Kuolemaa käsittelevien keskustelujen osuus (4 %) oli viime vuodesta kasvanut (2 %).

4. Turvallisuutta tuovat tekijät

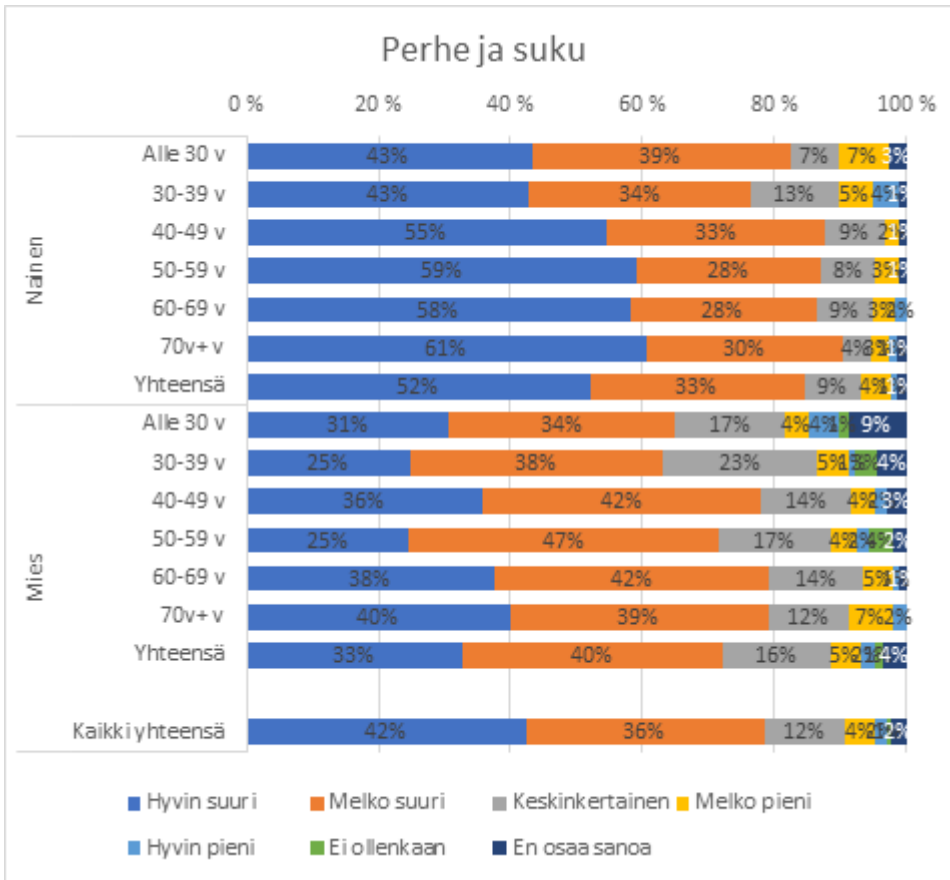
Kyselyssä vastaajilta selvitettiin, miten he näkivät eri tahojen merkityksen turvallisuuden tunteen lisäämisessä. Tärkeimmäksi tekijäksi nousi terveysviranomaiset. Neljä viidestä suomalaisesta katsoi, että terveysviranomaisilla on hyvin tai melko suuri merkitys turvallisuuden tunteen lisäämisessä. Terveysviranomaisten rooli korostui naisten (84 %) turvallisuuden tunteessa (miehet 77 %). Naisten ryhmässä erityisesti 30–39-vuotiaat naiset (88 %) pitivät tärkeänä terveysviranomaisten roolia, kun taas saman ikäiset miehet (71 %) arvioivat terveysviranomaisten roolin muun ikäisiä miehiä vähäisemmäksi.

Kuvio 4. Suomalaisten kokemus eri tahojen tuomasta turvallisuuden tunteesta koronakriisissä. Kysely suomalaisille (N=1 242), prosenttiosuudet.



Merkittävässä roolissa suomalaisten turvallisuuden tunteen lisäämisessä ovat omat läheiset. Neljä viidestä (78 %) suomalaisesta katsoi, että perheellä ja suvulla on hyvin tai melko suuri rooli turvallisuuden tunteen rakentamisessa. Naisilla perheen ja suvun rooli korostui erityisesti yli 70-vuotiailla (91 %). Myös alle 30-vuotiaat naiset korostivat myös perheen ja suvun roolia (82 %), kun taas samanikäisillä miehillä tämä ei korostunut (65 %).

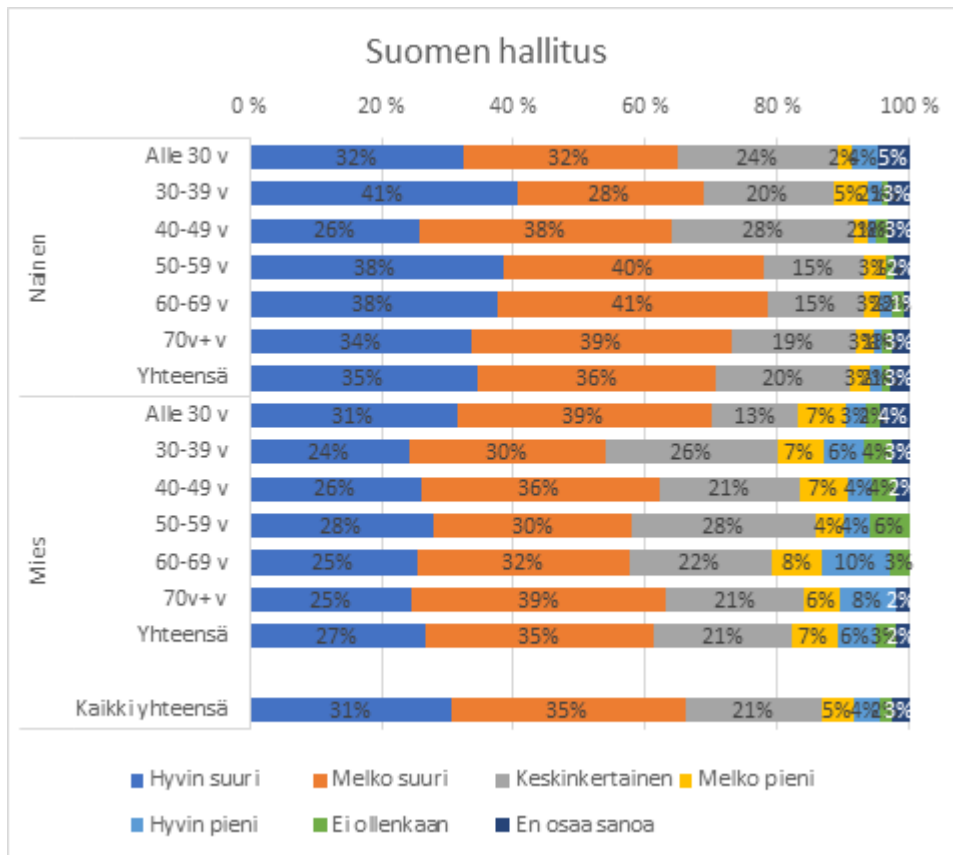
Kuvio 5. Suomalaisten kokemus perheen ja suvun tuomasta turvallisuuden tunteesta koronakriisissä. Kysely suomalaisille (N=1 242), prosenttiosuudet.



Ystävien ja muiden läheisten (76 %) arvioitiin niin ikään olevan tärkeässä roolissa turvallisuuden tunteen lisäämisessä. Ystävien rooli korostui naisilla, joista neljä viidestä (81 %) piti läheisiä ihmisiä tärkeänä tekijänä turvallisuuden tunteen rakentamisessa (miehet 69 %). Myös ystävyssuhteiden merkityksen nuoret naiset (88%) arvioivat eri tavoin kuin nuoret miehet (67 %).

Pelastuslaitoksen roolin turvallisuuden tunteen lisäämisessä arvioi suureksi kolme neljästä suomalaisesta (69 %). Lähes yhtä suureksi arvioitiin Suomen hallituksen (66 %) ja poliisin merkitys (63 %). Naiset (74 %) arvioivat naisvaltaisen hallituksen roolin miehiä (62 %) tärkeämmäksi turvallisuuden tunteen rakentajana. Erityisesti 50–69-vuotiaat naiset arvioivat Suomen hallituksen roolin selvästi merkittävämpänä kuin samanikäiset miehet.

Kuvio 6. Suomalaisten kokemus Suomen hallituksen roolista turvallisuuden tunteen rakentajana koronakriisissä. Kysely suomalaisille (N=1 242), prosenttiosuudet.



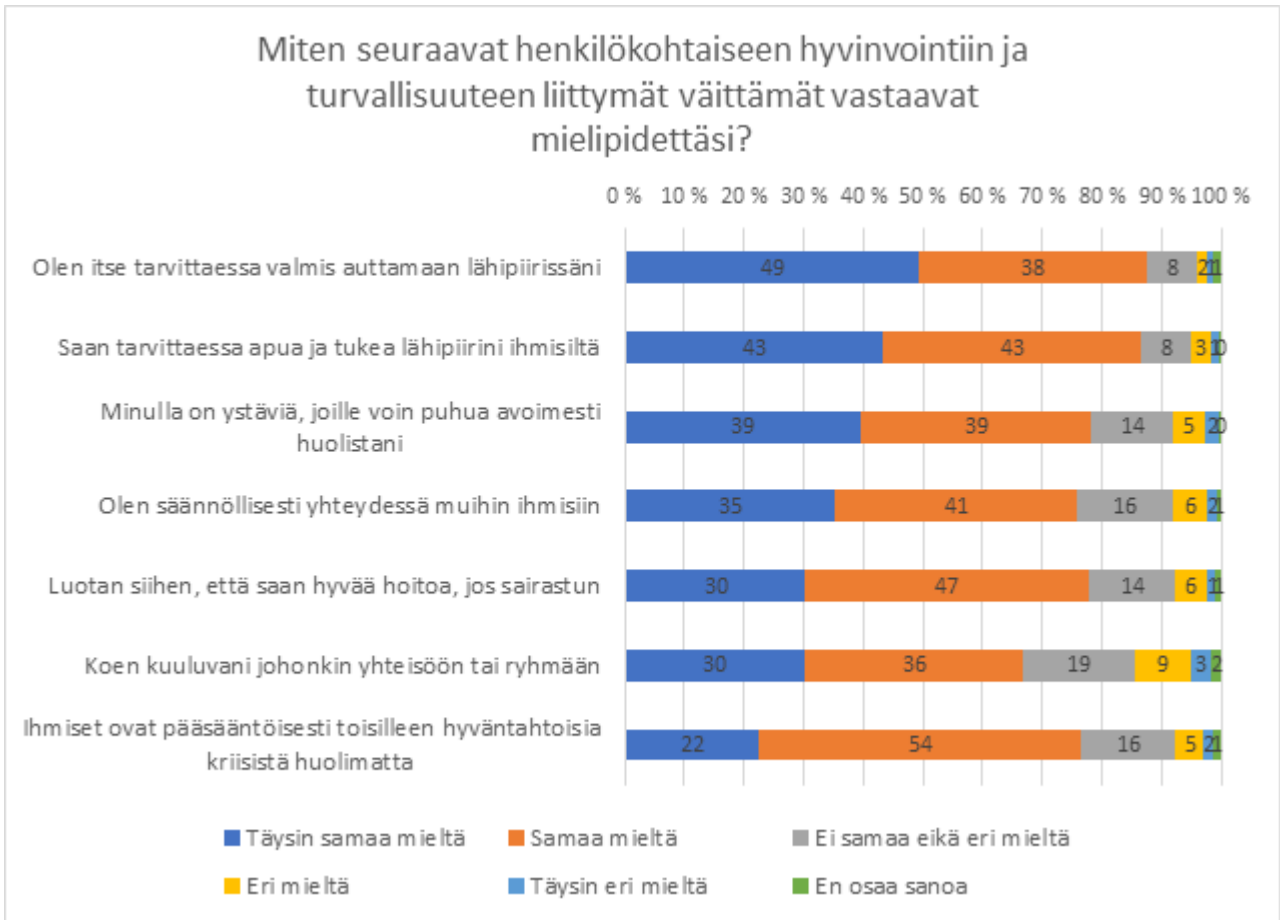
Naisten ryhmässä poliisin rooli arvioitiin eri ikäryhmissä hyvin eri tavoin: 40–49-vuotiaista naisista puolet (55 %) arvioi poliisin roolin suureksi oman turvallisuuden tunteen lisäämisessä, kun taas yli 70-vuotiaista naisista näin ajatteli kolme neljästä (75 %). Kokonaisuudessaan naisten (64 %) ja miesten (62 %) näkemyksissä poliisin roolista ei ollut eroa.

Joka neljäs suomalainen arvioi, että kansalaisjärjestöillä, kirkolla ja muilla uskonnollisilla yhteisöillä on suuri merkitys turvallisuuden tunteen lisäämisessä. Kirkon ja seurakuntien roolin arvioivat merkittävimmäksi 60–69-vuotiaat (37 %) sekä yli 70-vuotiaat (36 %) naiset ja yli 70-vuotiaat miehet (29 %).

Suomalaisten näkemykset avun saamisesta ja antamisesta koronakriisissä

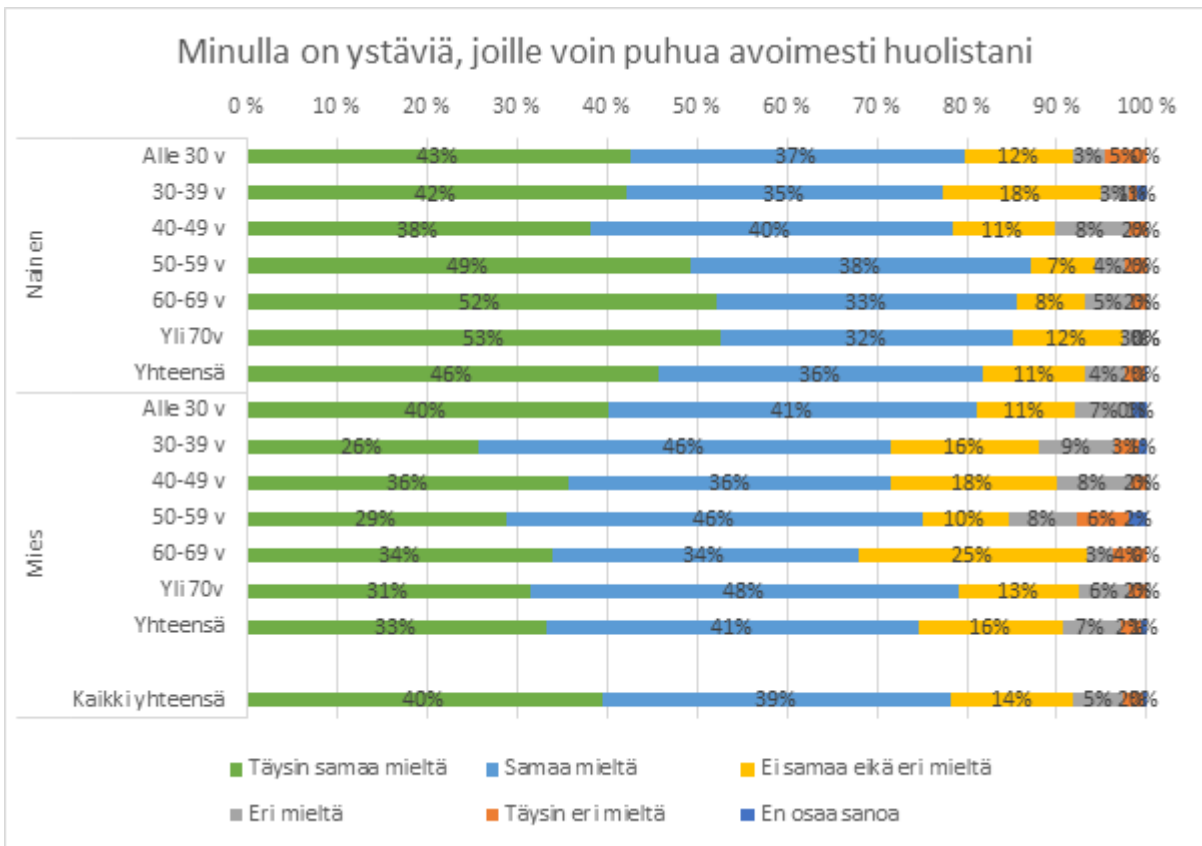
Suomalaisten henkisessä kriisinkestävyydessä merkittävä vahvuus on lähiyhteisön antama tuki sekä luottamus muihin ihmisiin. Lähes yhdeksän kymmenestä suomalaisesta ilmoitti olevansa itse tarvittaessa valmis auttamaan muita ja uskoi saavansa itse apua lähipiirinsä ihmisiltä. Lisäksi lähes neljä viidestä suomalaisesta katsoi, että heillä oli ystäviä, joiden kanssa heillä oli mahdollisuus puhua huolistaan. Yhtä suuri osa myös katsoi, että on säännöllisesti yhteydessä muihin ihmisiin.

Kuvio 7. Suomalaisen näkemykset sosiaalisista verkostoista ja avun saamisesta kriisissä. Kysely suomalaisille (N=1242), prosenttiosuudet.



Naiset (82%) vastasivat miehiä (74 %) useammin, että heillä on ystäviä, joille voivat puhua huolistaan. Naiset olivat jokaisessa ikäryhmässä miehiä useammin sitä mieltä, että voivat jakaa huoliaan ystäviensä kanssa. Miesten ryhmässä oli naisia enemmän niitä, jotka eivät ole väittämistä samaa eikä eri mieltä. Muita ikäryhmiä vähemmän läheisiä ystäviä oli 50-59-vuotiailla. Heistä 14 prosenttia oli sitä mieltä, ettei heillä ole läheisiä ystäviä, joille puhua huolistaan. Myös 30-39-vuotiaista runsas kymmenesosa oli tätä mieltä.

Kuvio 8. Suomalaisen näkemykset huolten jakamisesta ystävien kanssa eri ikäryhmissä. Kysely suomalaisille (N=1242), prosenttiosuudet.



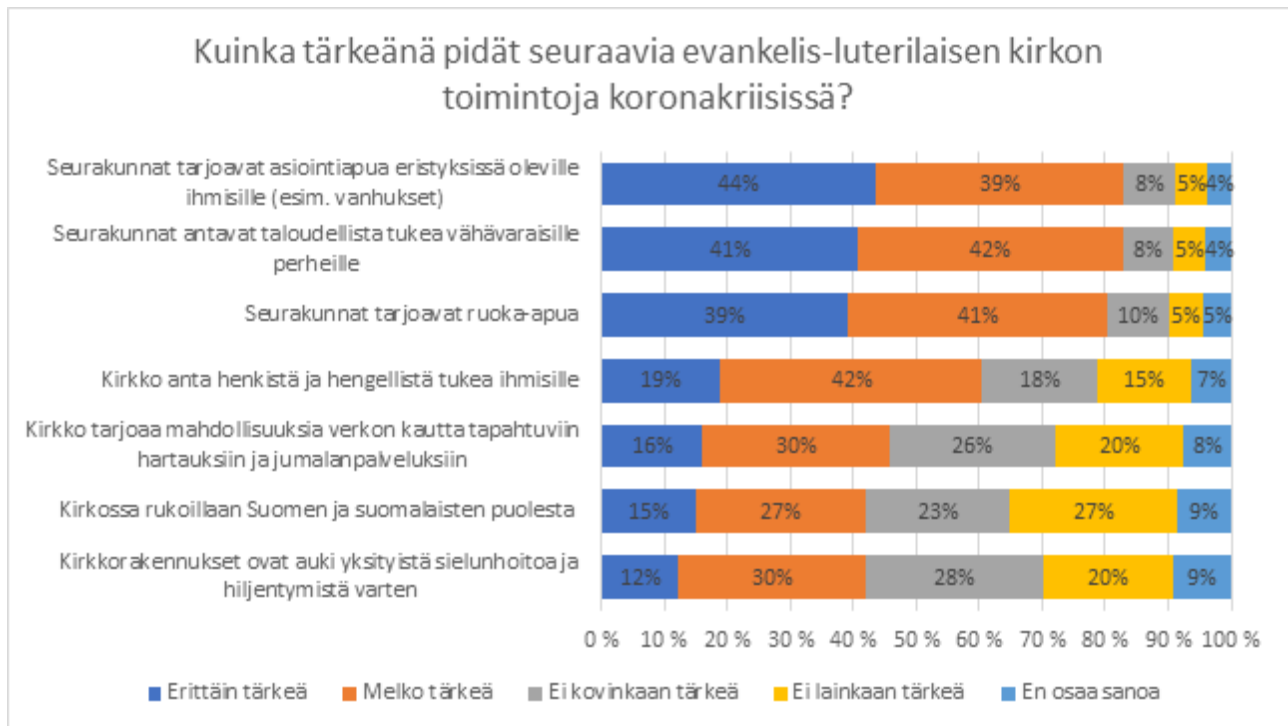
Suomalaisilla oli myös vahva luottamus siihen, että saavat hyvää hoitoa, jos sairastuvat. Väittämästä eri mieltä oli harvempi kuin yksi kymmenestä. Miesten ryhmässä vastaukset vaihtelivat paljon eri ikäryhmissä. Luottavaisimpia olivat yli 70-vuotiaat miehet, joista yhdeksän kymmenestä (90 %) uskoi saavansa hyvää hoitoa sairastuessaan. Nuorimmasta, alle 30-vuotiaiden ryhmästä tätä mieltä oli 68 prosenttia.

Suomalaisten usko toisten ihmisten hyvántahtoisuuteen oli vahva. Lähes neljä viidestä oli samaa mieltä siitä, että ihmiset olivat hyvántahtoisia toisilleen kriisistä huolimatta. Naisista ihmisten hyvántahtoisuuteen uskoivat ennen muuta 50-59-vuotiaat, joista lähes yhdeksän kymmenestä oli samaa mieltä väittämästä. Miesten ryhmässä ikäryhmien väliset näkemykset vaihtelivat enemmän. Luottavaisimpia olivat yli 70-vuotiaat miehet (86 % samaa mieltä) ja vähiten luottavaisia 30-39-vuotiaat miehet (64 % samaa mieltä).

5. Odotukset luterilaista kirkkoa kohtaan

Kyselyssä selvitettiin myös, miten tärkeinä suomalaiset pitävät luterilaisen kirkon toimintoja koronakriisissä. Tärkeimpänä näyttäytyi kirkon tarjoama konkreettinen apu. Neljä viidestä (83 %) piti erittäin tärkeänä sitä, että seurakunnat tarjoavat asiointiapua eristyksissä oleville ihmisille, kuten vanhuksille. Yhtä suuri osuus (83 %) oli niitä, jotka pitivät tärkeänä seurakuntien tarjoamaa taloudellista apua vähävaraisille perheille. Myös ruoka-apua piti tärkeänä neljä viidestä (80 %).

Kuvio 9. Suomalaisen näkemykset luterilaisen kirkon toimintojen merkityksestä koronakriisissä. Kysely suomalaisille (N=1242), prosenttiosuudet.

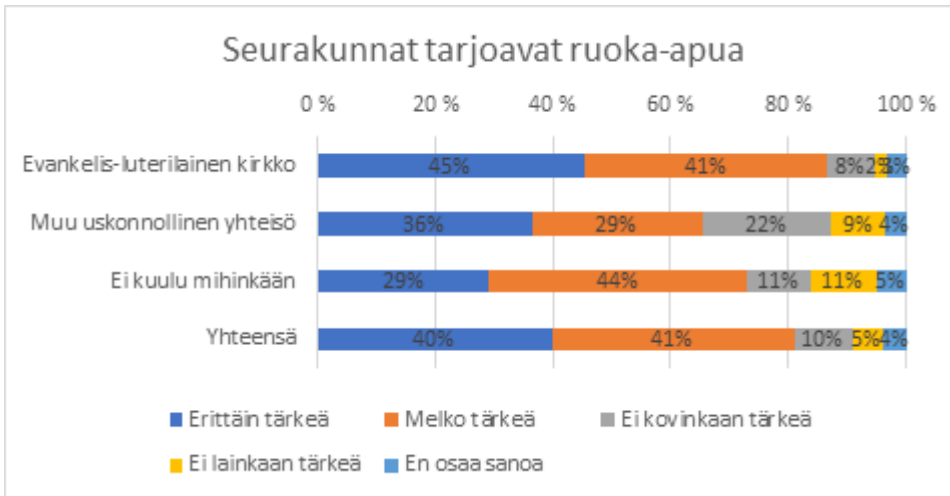


Suomalaiset kaipaavat kriisissä myös keskusteluapua, joka ilmenee lisääntyneinä yhteydenottoina luterilaisen kirkon erilaisiin keskustelua tarjoaviin kanaviin. Kyselyssä kolme viidestä (61 %) piti erittäin tärkeänä tai tärkeänä sitä, että kirkko antaa henkistä ja hengellistä tukea ihmisille. Kaksi viidestä näki tärkeänä, että kirkossa rukoillaan Suomen ja suomalaisten puolesta (42 %) ja että kirkot ovat auki hiljentymistä varten (42 %).

Seurakuntien tarjoamaa asiointiapua pitävät tärkeänä kaiken ikäiset naiset. Miehistä sitä arvostivat eniten 50–59-vuotiaat (86 %) ja vähiten alle 30-vuotiaat (64 %). Vähävaraisten perheiden auttamista piti erittäin tai melko tärkeänä yhdeksän kymmenestä (89 %) naisesta ja kolme neljästä miehestä (76 %). Tärkeimmäksi perheiden auttamisen arvioivat 40–69-vuotiaat naiset ja 60–69-vuotiaat miehet.

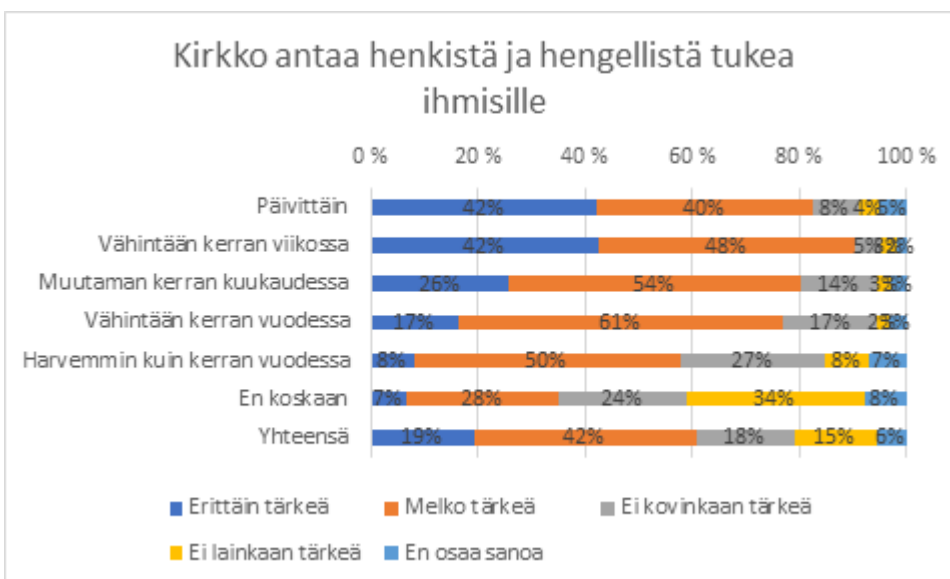
Seurakuntien tarjoaman ruoka-apun näki erittäin tai melko tärkeänä 86 % naisista ja kolme neljästä (75 %) miehestä. Erityisen tärkeänä ruoka-apu näyttyi 40–59-vuotiailla, joista yli yhdeksän kymmenestä arvioi ruoka-apun merkityksen suureksi. Suomalaiset pitävät tärkeänä kirkon tarjoamaa konkreettista tukea siitä riippumatta, ovatko itse kirkon jäseniä. Ruoka-apua piti erittäin tai melko tärkeänä kolme neljästä (73 %) uskonnollisiin yhteisöön kuulumattomasta vastaajasta.

Kuvio 10. Seurakunnan tarjoaman ruoka-avun merkitys vastaajan uskontokunnan mukaan. Kysely suomalaisille (N=1242), prosenttiosuudet.



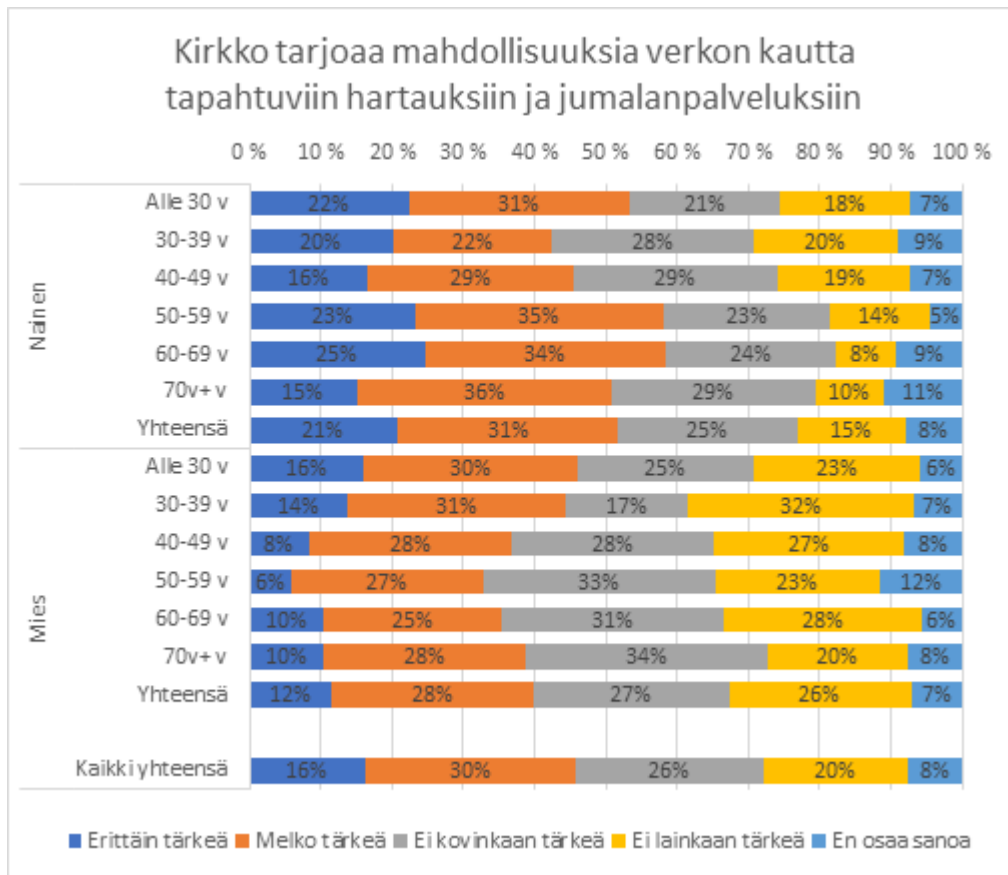
Kirkon antamaa henkistä ja hengellistä tukea pitivät useimmin tärkeänä aktiivisimmat rukoilijat. Kuitenkin tämänkaltaista tukea arvostivat myös ihmiset, joiden yksityinen uskonnonharjoitus ei ollut kovin aktiivista. Esimerkiksi niistä, jotka rukoilivat harvemmin kuin kerran vuodessa, lähes 60 prosenttia piti kirkon antamaa henkistä ja hengellistä tukea kriisissä erittäin tai melko tärkeänä.

Kuvio 11. Seurakunnan henkisen ja hengellisen avun merkitys vastaajan rukousaktiivisuuden mukaan. Kysely suomalaisille (N=1242), prosenttiosuudet.



Kokoontumisrajoitusten myötä luterilaiset seurakunnat ovat lähettäneet netissä hartauksia ja jumalanpalveluksia. Tätä toimintamallia pitivät erittäin tai melko tärkeänä vähintään kaksi viidestä naisesta ja kolmannes miehistä kaikissa ikäryhmissä. Aktiivisimpia jumalanpalveluskävijöitä ovat tavallisesti vanhimmat ikäryhmät, mutta miehistä verkkohartauksia ja -jumalanpalveluksia pitivät tärkeinä useimmiten alle 40-vuotiaat miehet, joista useampi kuin kaksi viidestä piti niitä erittäin tai melko tärkeänä. Naisten ryhmässä 50–69-vuotiaista lähes 60 prosenttia katsoi seurakunnan verkkolähetysten olevan erittäin tai melko tärkeitä.

Kuvio 12. Suomalaisten näkemykset luterilaisen kirkon lähettämien verkkohartauksien ja jumalanpalvelusten merkityksestä koronakriisissä. Kysely suomalaisille (N=1 242), prosenttiosuudet.



6. Johtopäätökset

Suomalaisten huolenaiheissa korostuvat ennako-odotusten mukaisesti terveyden ja talouteen liittyvät kysymykset. Näiden ohella huolta herättävät monet viime viikkojen uutisoinnissa esiin nostetut teemat, kuten huoli terveydenhoitohenkilökunnasta, mielenterveysongelmien lisääntyminen ja perheväkivalta. On todennäköistä, että henkilökohtaiset ja yhteiskunnassa yleiset ongelmat ovat jossain määrin limittyneet vastauksissa: esimerkiksi mielenterveysongelmien lisääntyminen voi kuormittaa, vaikka se ei välttämättä koskisi suoraan omaa elämää.

Huomiota tulee kiinnittää erityisesti nuorempaan sukupolven kokemaan kuormitukseen. Alle 30-vuotiaiden kokemusmaailmaa kriisissä voi osittain selittää se, että tuohon elämänvaiheeseen kuuluvat monella harrastukset, matkailu ja vilkas sosiaalinen elämä. Kriisin tuomat liikkumis- ja tapaamisrajoitukset ovat pysäyttäneet elämän vapaa-aikana, ja myös opiskelu on muuttunut etäopiskeluksi. Alle 30-vuotiaiden kokemus kuormitus ei kuitenkaan ensisijaisesti suuntaudu kokoontumisen tai liikkumisen rajoituksiin, vaan huolta aiheuttavat toimeentuloon liittyvät kysymykset, huoli kuolemasta ja yksinäisyys. Sekä miesten että naisten ryhmässä yksinäisyys kuormittaa nuorinta ikäryhmää kaikkein eniten. Erityisesti alle 30-vuotiaiden miesten osalta huomiota kiinnittää se, että he kokevat paljon saman ikäisiä naisia vähemmän saavansa turvallisuuden tunnetta läheisistä ihmisistä. Nuorena sukupolvessa on jo tavallisessa arjessa paljon syrjäytymisuhkan alla olevia ihmisiä, erityisesti nuorten miesten joukossa. Koulutuksesta ja työelämästä putoamisen ohella tähän liittyy myös mielenterveysongelmia.⁹ Tällä ryhmällä ongelmat voivat kriisin aikana kärjistyä.

⁹ Hyvä elämä, turvallinen arki 2017, 22.

Julkisessa keskustelussa on kannettu huolta vanhemman ikäryhmän selviämisestä kriisissä. Tämän kyselyn pohjalta ikäryhmä ei näytä erityisen kuormittuneelta. Yli 70-vuotiaat kokevat muita ikäryhmiä vähemmän huolta, vaikka heidän voisi ajatella olevan kuormittuneita, koska he ovat joutuneet karanteenia vastaaviin oloihin ja ovat tietoisia kuulumisestaan taudin riskiryhmiin. Ikäryhmä kokee myös saavansa paljon tukea perheeltään ja suvultaan. Yksinäisyys ei kohdistu erityisesti yli 70-vuotiaisiin, vaan heissä on muita enemmän niitä, jotka eivät koe yksinäisyyttä lainkaan kuormittavana.

Kysely osoittaa, että hyvin monenlaiselle avulle on tarvetta. Erityisenä ryhmänä on syytä nostaa esiin yksinhuoltajat, joka kokevat monialaista kuormitusta. Osa suomalaisia kuormittavista tekijöistä liittyy talouteen ja toimeentuloon, mutta hyvin monet suomalaiset kokevat esimerkiksi pelkoa omasta tai läheisen kuolemasta. Taloudellisen tuen ja ruoka-avun ohella tärkeää on tarjota keskusteluapua. Rohkaiseva tulos oli se, että kuitenkin suuri osa suomalaisista kokee saavansa paljon turvaa omasta lähipiiristään, perheeltään, ystäviltään ja sukulaisiltaan.

Merkittävää suomalaisten henkisen kriisinkestävyden kannalta on myös se, että suomalaiset uskovat saavansa itse tarvittaessa apua, ovat valmiita auttamaan toisia ihmisiä ja yleisesti ottaen luottavat toisten ihmisten hyväntahtoisuuteen. Vaikka suomalaiset kokevat kuormitusta monella eri elämänelämyksellä, heillä on läheisiä ystäviä, joiden kanssa huolista voi keskustella. Yleinen luottamuksen tunne ja sosiaaliset verkostot ovat merkittävä voimavara kriisissä.

Lähteet

Elintärkeät toiminnot

2020 Elintärkeät toiminnot 2020 [<https://turvallisuuskomitea.fi/yhteiskunnan-turvallisuusstrategia/elintarkeat-toiminnot/>] Aineisto haettu 3.4.2020.

Hyvä elämä, turvallinen arki

2020 Hyvä elämä, turvallinen arki. Valtioneuvoston periaatepäätös sisäisen turvallisuuden strategiasta 5.10.2017. SISÄMINISTERIÖN JULKAISU 15/2017. [<https://sisainturvallisuus.fi/documents/8347581/8542516/Hyv%C3%A4+el%C3%A4m%C3%A4+-+turvallinen+arki%2C+sis%C3%A4isen+turvallisuuden+strategia/f66d65a8-419c-4970-80bc-f0ca3821f3a5/Hyv%C3%A4+el%C3%A4m%C3%A4+-+turvallinen+arki%2C+sis%C3%A4isen+turvallisuuden+strategia.pdf>] Aineisto haettu 6.4.2020.

Lapsilla on oikeus suojeluun ja huolenpitoon poikkeusoloissakin

2020 Lapsilla on oikeus suojeluun ja huolenpitoon poikkeusoloissakin. Lapsi- ja perhejärjestöjen kannanotto 20.3.2020. [https://ensijaturvakotienliitto.fi/wp-content/uploads/2020/03/Lapsilla_on_oikeus_suojeluun_ja_huolenpitoon_poikkeusoloissakin_KANNANOTTO.pdf?x90209] Aineisto haettu 7.4.2020.

Mielenterveyssyistä määrättyjen sairauslomapäivien ja lyhytpsykoterapialähetteen määrä kasvaa nyt vauhdilla.

2020 Mielenterveyssyistä määrättyjen sairauslomapäivien ja lyhytpsykoterapialähetteen määrä kasvaa nyt vauhdilla. Terveystalon tiedote. [<https://www.terveystalo.com/fi/Sijoittajat/Tiedotteet/?crd=51102F84BDB693B2>] Aineisto haettu 3.4.2020.

Suomen uskontojohtajat: Kriisin keskellä turvamme on Korkeimman suoja

2020 Suomen uskontojohtajat: Kriisin keskellä turvamme on Korkeimman suoja. Suomen uskontojohtajien kannanotto 20.3.2020. [<https://uskot.fi/2020/03/suomen-uskontojohtajat-kriisin-keskella-turvamme-on-korkeimman-suoja/>] Aineisto haettu 8.4.2020.

Uskonnolliset yhteisöt tarjoavat monipuolista kriisiapua

2020 Uskonnolliset yhteisöt tarjoavat monipuolista kriisiapua.
[<https://uskot.fi/2020/03/uskonnolliset-yhteisot-tarjoavat-monipuolista-kriisiapua/>] Aineisto haettu 3.4.2020.

Uskonnolliset yhteisöt varautuvat lisääntyviin hautauksiin

2020 Uskonnolliset yhteisöt varautuvat lisääntyviin hautauksiin.
[<https://uskot.fi/2020/03/uskonnolliset-yhteisot-varautuvat-lisaantyyiin-hautauksiin/>] Aineisto haettu 3.4.2020.